

ferta ad.) či postav jednotlivých literatur (z české literatury např. postava Švejka, ze slovenské Jánošíka), dále literárních a kulturních časopisů, skupin a institucí (často divadel), typických či novátorských žánrů v dané literatuře nebo hesla charakterizující významné umělecké směry.

Průvodce je podle slov Haliny Janaszek-Ivaničkové určen nejen slavistům a filologům, ale i široké odborné veřejnosti – např. redaktorům, studentům apod. Autoři si vybrali období mezi lety 1890-1990 záměrně. Považují je za zlomové z hlediska vývoje středoevropské literatury, jedná se o období po obrození literatur a jejich začleňování do evropské literární konkurence spjaté s nástupem moderny. Při charakteristice jednotlivých směrů typických pro evropské prostředí vnášejí autoři hesel možnost komparace zmiňovaných národních literatur. Obecnější seznámení s jednotlivými literaturami je možno nalézt v zařazených heslech literatura lužická, slovenská, česká.

Práce polské slavistiky je na velmi dobré úrovni, slovníková hesla jsou podrobná a často obsahují zajímavé detaily. Oproti českým slovníkům či obdobně koncipovaným literárněvědným pracím věnujícím se české literatuře bychom mohli upozornit na jisté nepřesnosti, které však zřejmě souvisejí s tím, že autoři polské encyklopedie nejsou v denním kontaktu s naší kulturou. U některých hesel se objevuje výběr primární i sekundární literatury vztahující se k autorovi nebo k tématu hesla odlišně, než by mohl český čtenář znaly oboru očekávat.

V průvodci mohou být postrádána i některá hesla autorů, kteří významnou měrou zasáhli do českého literárního odkazu, i když sami psali německy. Jedná se především o texty Franze Kafky, Franze Werfla, Roberta Musila, Gustava Meyrinka, Maxe Broda ad. Obdobně i český exil po první i druhé světové válce, jehož hesla v průvodci najdeme, by mohl být případně ještě více zmapován. U exilové literatury se v textu hesel pouze výjimečně objevuje datace prvního vydání knihy v Čechách. Tyto nepřesnosti pravděpodobně souvisejí s dobou a průběhem vzniku polského průvodce.

Přes naznačené výtky je tato publikace velmi záslužným činem, čímž především polským uživatelům poskytuje dostatečný přehled o české, slovenské i lužické literatuře daného období, a dává podněty k dalšímu podrobnějšímu studiu a bádání.

Martina Jiroušková

Pasternakova Čechie

Инов, И.: Поэтическая Чехия Бориса Пастернака. Ústav slovansko-germánských studií UJEP v Ústí nad Labem a Katedra slavistiky Univerzity Hradec Králové, Ústí nad Labem - Hradec Králové 2003.

Nedávno nečekaně zesnulý ruský bohemista Igor Inov, vlastně Ivanov (1930-2003) bydlel v Petrohradě u Černé říčky, kde proběhl osudový souboj Alexandra Puškina. Jeho život nebyl jednoduchý, ale jeho plodná práce na poli zprostředkování české literatury ruskému čtenáři jako by nikdy nekončila. V 50. letech připravil pro sovětskou antologii překlady J. Kollára, J. K. Tyla, K. J. Erbeny., K. H. Máchy, K. Havlíčka Borovského, V. Háalka apod., později i moderní poezii (Nezval, Seifert, Halas, Holan, Holub, Šotola aj.). Inov je také autorem první ruské monografie o *Osvobozeném divadle* (1971 – celý náklad

na zásah československého velvyslanectví zničen). Spolu se svou ženou Irinou Poročkinovou dokončil v roce 2003 knihu *Masaryk a Rusko*. Měl před sebou ještě řadu plánů, které se již nepodaří uskutečnit.

Inov vidí téma Pasternaka a Čech v široké souvislosti a kontextově: patří sem pak ovšem i osobnost Rainera Marii Rilka, ale také veškeré kontexty ruské kulturní atmosféry a její varianty (L. Tolstoj, L. Pasternak, B. Pasternak aj.) Klíčovou úlohu tu měla také Marina Cvetajevová spojená s českým prostředím, exil Ondry Ľysohorského v Moskvě aj. Pasternakovy překlady O. Ľysohorského – již vzhledem ke skromným básnickým hodnotám lašských originálů (jak diplomaticky píše Inov) – jistě nepatřily k vrcholům Pasternakova translačního umění.

Bližší kontakty a větší význam měl Pasternakův vztah k Nezvalovi. Inov tu uvádí Nezvalův pobyt v Moskvě roku 1934 a vliv Romana Jakobsona (o rok později vychází Pasternakův *Gleji* v Praze v překladu Svatavy Pírkové, Pasternakovy básně překládal tehdy Josef Hora. Pasternakovy dopisy Nezvalovi český básník na počátku německé okupace spálil – alespoň podle slov Nezvalovy vdovy, s níž Inov mluvil v srpnu 1968. Roku 1957 pozval Pasternak k sobě do Peredělkina M. Jungmanna, V. Mihálíka a další (v rozhovoru prý Pasternak hodně filozofoval a přeskakoval z předmětu na předmět, takže mu hosté, jak prý přiznali, příliš nerozuměli). Vynikající jsou Inovovy pasáže o Pasternakových překladech Nezvala a rozbor těchto rukopisů. Pasternakovy překlady české poezie v celku jsou ovšem ve srovnání s jinými marginální, ale jsou v něčem signifikantní, neboť dotvářejí představu jeho osobnosti – básnické i lidské.

Ivo Pospíšil

O medzihviezdom pútnikovi A. Solženicynovi v portréte O. Marušiaka

Marušiak, O.: Štvanec a útočník. Život a dielo Alexandra Solženicyna (fragment). Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov Bratislava 2001.

V ruskej literatúre je veľa diel, ktoré sa pre ich autorov stali priestorom hľadania a zároveň aj odkrývania zložitých právd. Životný príbeh jedného z týchto hľadačov (a zároveň aj príbeh jeho kníh) – Alexandra Solženicyna – si vzal za cieľ slovenský literárny vedec Ondrej Marušiak. Sprítomňuje a približuje ho v portréte pod názvom *Štvanec a útočník*. Čitateľovi podáva obraz človeka-spisovateľa, vychádzajúc pritom z dvoch substantív implikovaných v samom názve knižky. Uberá sa teda dvoma cestami: približuje Solženicyna ako intelektuála, odsúdeného spoločenským zriadením za svoje knihy, za postoje a názory v nich na „večné vyhnanstvo“, čiže ako štvanca a zároveň interpretuje Solženicyna ako spisovateľa útočiaceho svojím perom proti zriadeniu, ktoré ho v roku 1974 vypovedalo z vlasti.

O. Marušiak siahol v úvodnej kapitole po citáte profesora brnianskej univerzity M. Mikuláška: Solženicyna označuje za „medzihviezdného pútnika“, kráčajúceho cez „koridor tisícročia“. Sám O. Marušiak putuje spisovateľovými knihami a zároveň jeho životom. Je to cesta od kapitoly ku kapitole a sondáž do situácií, sondáž do myslenia a konania postáv. Marušiak paralelne akcentuje to, čo je spoločné pre všetky Solženicynove diela